

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Катедра „Философия”

Деница Недялкова Желязкова

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

Логика и реалност: въпросът за природата на логическите константи в аналитичната метафизика

за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по
професионално направление 2.3. Философия (История на
философията. Съвременна философия)

Научен ръководител:

доц. д-р Димитър Елчинов

София, 2022

Дисертационният труд е обсъден и одобрен за насочване към защита на заседание на катедра „Философия” към Философския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски”, проведено на 24.01.2022г.

Защитата на дисертационния труд ще се проведе на **дата..... в зала** на Софийския университет „Св. Климент Охридски” пред жури в състав:

1. Проф. д-р Мария Стойчева, СУ
2. Доц. д-р Димитър Елчинов, СУ
3. Доц. д-р Росен Люцканов, БАН
4. Проф. д-р Лилия Гурова, НБУ
5. Доц. д-р Доротея Ангелова, БАН

Дисертационният труд е с обем 190 стандартни страници. Състои се от съдържание, въведение, три глави, заключение и библиография. Библиографията съдържа 147 заглавия на български, английски, немски и руски език.

Съдържание на автореферата

Съдържание на дисертационния труд.....	4
Изложение на дисертационния труд.....	6
Приноси.....	13
Публикации.....	14
• Статии.....	14
• Преводи.....	15
Участия в конференции.....	16
Библиография.....	18

Съдържание на дисертационния труд

Въведение	4
1. Приносен характер на изследването.....	4
2. Цел.....	5
3. Обект.....	6
4. Предмет.....	6
5. Тези.....	6
6. Задачи.....	6
7. Методи.....	6
8. Логика на изложението.....	8
Глава първа. Философско-исторически контекст на проблема за логическите константи	10
1. Логическите обекти и проектът за „Философска логика“.....	11
1.1. Запознанство с неопределими същности.....	13
1.2. Запознанство с логическата форма на пропозициите (логически опит).....	31
1.3. Състоянията на нещата, изходен пункт при разбирането на <i>Логико-философския трактат</i>	40
1.4. Логическите константи и (не)възможността за допускане на логически опит.....	48
2. Логическите константи в контекста на философията на всекидневния език.....	51
2.1. Теорията за значението на Пол Грайс.....	58
2.2. Понятието за конвенционална импликатура и условията за истинност на изказванията.....	68
2.2.1. Конюнктивни изказвания.....	70
2.2.2. Условни изказвания.....	73
Глава втора. Логически реализъм vs. Инференциализъм	86
1. Нормативният прагматизъм и инференциалната семантика.....	90
1.1. Инференциална интерпретация на логическите константи.....	96
2. Логическите константи в полето на съвременната аналитична метафизика.....	104

2.1. Идеологически реализъм (Михаела Максуйни и Туомас Тако).....	109
2.2. Онтологически реализъм (Ник Зангуил).....	123
Глава трета. Въпросът за природата на логическите константи.....	131
1. Каква е природата на логическите константи?.....	133
2. За истинността на пропозициите.....	145
3. Относно възможността за извод.....	152
4. Проблемът за логическата форма на пропозициите.....	156
Заклучение.....	168
Библиография:.....	178

Изложение на дисертационния труд

Мотивацията за разработването на дисертационния труд е породена от намерението да се защити реалистко разбиране за логическите константи, което не просто да послужи като алтернатива на конвенционализма и инференциализма, но също така и да изясни от нова гледна точка проблема за логическата изводимост, проблема за истинността на пропозициите и този за логическата им форма. Въпреки че текстът има теоретични приноси за една тясно специализирана философска общност, която работи в пределите на аналитичната философия, дисертацията поставя въпроса за природата на логическите константи в широк контекст на обсъждане по една причина. Завършено изследване, посветено на изясняването на природата на логическите константи, не е разработвано към днешна дата, но във философските среди има опити за реализирането на такова. За това свидетелстват текстовете на Ник Зангуил (*Логиката като метафизика*), Михаела Максуйни (*Логическият реализъм и метафизиката на логиката* и др.) и Туомас Тако (*Проучване на логическия реализъм* и др.), които разглежат въпроса за природата на логическите константи в контекста на съвременната аналитична метафизика, и чрез неговото решаване изясняват няколко основни логически проблема. Отговорът на въпроса за природата на логическите е свързан с изясняването на много повече проблеми, които се обособяват като важни в контекста на различни тематични полета в рамките на аналитичната философия (философия на идеалния език, философия на всекидневния език, инференциална философия, аналитична метафизика). Имам предвид, преди всичко, проблемите за логическата изводимост, за истинността на пропозициите и за логическата им форма, но също така и проблемите за структурата на света, за единството на пропозициите, за техния смисъл, за разбирането им и др.. С оглед на проблемите, които обсъжда, дисертацията има интердисциплинарен характер, който се изразява в това, че тя е разположена в пресечната точка на три тематични области - логика, онтология и философия на езика.

Тезите, които дисертацията защитава, са следните:

1. Природата на логическите константи е независима от съзнанието и езика, в случай, че последният се разглежда от конвенционалистка перспектива.
2. Липсата на отговор на въпроса, каква е природата на логическите константи, стои в основата на едни от най-съществените проблеми на логиката – на проблема за

логическата изводимост, на проблема за истинността на пропозициите, и на този за логическата им форма;

3. Единствено допускането на реализъм по отношение на логическите константи е достатъчно условие за успешно експлициране на логическата форма.

Първа глава

Първата глава е разделена на две части. Първа част философско-исторически реконструира основните разбирания на логическите константи в рамките на ранната аналитична философия. Тя се фокусира върху изясняването на проблемите, които остават нерешени при Бърtrand Ръсел и Лудвиг Витгенщайн, по-конкретно, върху спора за това дали логическите обекти, константите и отношенията, са трансцендентни абстрактни обекти или са иманентни. Обусловени от различните разбирания за логическите константи и за отношенията са проблемите за единството и за логическата форма на пропозициите, за тяхната истинност и за разбирането им. Първа част на главата има още една цел, а именно, чрез анализ на основните текстове на Ръсел (*Принципи на математиката; Теория на познанието*) и Витгенщайн (*Логико-философски трактат*), да експлицира връзката между различните разбирания за логическите константи и за отношенията и проблемите, които те предпоставят. Експлицирането на тази връзка е важно с оглед на обсъжданията в следващите страници на дисертацията. Втора част на главата разглежда някои от вече формулираните проблеми, които се обособяват като важни, в полето на философията на всекидневния език. Такива са проблемът за значението и този за истинността на изказванията. Обсъжданията вземат за изходна точка текстовете на Пол Грайс (*Значението; Логика и разговор*), Джон Остин (*Как с думи се вършат неща?* и др.), Питър Стросън (*Въведение в логическата теория; „Ако...то“ и „ \supset “ и др.*) и др. Те имат за цел да изяснят разбирането на логическите константи в контекста на философията на всекидневния език. Изказванията, които включва всекидневният език, сами по себе си, не притежават значения, поради това те не притежават условия за истинност. Нито елементарните изказвания, нито сложните изказвания, в които участват естествени аналози на логическите константи, могат да имат еднозначно определена истинност. Това се дължи на факта, че нито един концепт, който може да бъде част от дадено изказване, не притежава константно значение. Философите на всекидневния език схващат значенията, а оттам и истинността на изказванията като

зависими от намеренията на субекта. Следствието от това допускане е, че логическите константи, които свързват две или повече съставни части на сложните изказвания, се разбират като конвенционално определени езикови конструкции. Конвенционалистското разбиране на логическите константи все пак води до позитивни следствия, които се изразяват в това, че логическите константи остават свързани със субектните намерения, единствено посредством конвенции. Логическите константи биха могли да бъдат схващани и като непосредствено определени от намеренията на субекта, от неговото индивидуално съзнание. И при двата случая въпросът за тяхната природа не може да бъде поставен. Ако разбирането им като конвенционално определени езикови конструкции противоречи на разбирането на логиката като наука, като засяга нейните основания, то схващането им като непосредствено определени от намеренията на субекта би засегнало и основанията на философията на езика.

В тази част на главата се аргументира тезата, че природата на логическите константи е независима от съзнанието, по-конкретно от намеренията на субекта, и езика, разбран в прагматисткия смисъл, като въпрос на конвенция. При аргументацията се поддържа положението, че значенията, а оттам и истинността на изказванията, са независими от намеренията на субекта. Изводите от първата глава са, че:

1. Природата на логическите константи все още не е изяснена, но можем да допуснем, че те притежават такава, защото:

- Логическите константи са независими от съзнанието (техните значения не са непосредствено определени от намеренията на субекта);
- Логическите константи не са конвенционално определени езикови конструкции (техните значения не са определени посредством езикови конвенции).

2. Голяма част от изказванията, които включва всекидневният език, притежават значения, които са независими от намеренията на субекта, а заедно с това и условия за истинност. Истинността на елементарните изказвания зависи от атомарните факти, а тази на сложните изказвания - от истинността на техните съставни части и наличието на константата, която ги свързва.

Във връзка с казаното е редно да се допълни, че не всяко изказване притежава условие за истинност. Например, заповедта, молбата, съветът и др., нямат условия за истинност.

Втора глава

Втората глава също е разделена на две основни части. Първа част на главата очертава полето от въпроси, с чието решаване се ангажират представителите на логическия реализъм. Най-силно контрастиращи с предпоставките на логическия реализъм, и по-конкретно с тези на онтологическия реализъм, са предпоставките, които стоят в основата на философията на всекидневния език и на инференциализма. За да се изяснят основанията на инференциалната теория, в тази част на главата се провежда анализ на основните текстове на Робърт Брандъм (*Да се направи експлицитно*) и Уилфрид Селърс (*Наука и метафизика: Вариации на кантиански теми*). От гледна точка на инференциалната теория, нормативни правила определят както значенията на нашите изказвания и тяхната истинност, така и изводимостта. Логическите константи са само формален инструментариум. Те не притежават значения. Значенията им се формират при употреба, в контекста на определен клас от валидни изводи. Оттук непосредствено следва, че според инференциалната философия въпросът за природата на логическите константи не може да бъде поставен, тъй като техните значения се определят от правилата на употребата им при извод, и като такива те също са нормативно зависими. Втора част на главата е съсредоточена върху съвременните реалистички подходи в аналитичната метафизика. В нея се прокарва разграничение между двете основни теории на логическия реализъм (реализъм относно логическите константи и реализъм относно логическата структура). Предпоставката, която стои в основа на логическия реализъм относно логическата структура е, че съществуват елементарни факти (структура на света); логическият реализъм относно логическите константи предполага, че структурата на света включва и логическите константи, които са съставни части на комплексни факти. От гледна точка на логическия реализъм относно логическата структура (идеологическия реализъм), логическите константи са синкатегорематични термини. От гледна точка на логическия реализъм относно логическите константи (онтологическия реализъм), логическите константи имат онтологическо значение. В този контекст на обсъждане втората част на втора глава се фокусира върху интерпретация на текстовете на Михаела Максуйни (*Логическият реализъм и метафизиката на логиката* и др.), Туомас Тако (*Проучване на логическия реализъм* и др.), Ник Зангуил (*Логиката като метафизика*) и др.. Докато според представителите на инференциалната философия, и според тези на философията на всекидневния език, логическите константи нямат природа, то една от основните цели на представителите на съвременната аналитична метафизика, които защитават позициите на логическия реализъм относно логическите константи (онтологическия

реализъм), е да изяснят структурата на света, чрез изясняване на природата на логическите константи. Логическият реализъм по отношение на логическите константи отстоява позицията, че комплексните факти са самата структура на света. Логическите константи, които са съставни части на сложните факти, са част от тази структура. Комплексните факти обуславят нормативните правила за извод, а не са определени от тях. От това допускане непосредствено следва, че не сме свободни да конструираме правилата за извод, защото комплексните факти от света ограничават споменатите правила. Следователно, логическите константи не могат да бъдат дефинирани по отношение на правилата на извод, а обратно, правилата могат да бъдат обяснени по отношение на реалистко разбиране на логическите константи. Тази част от дисертацията съпоставя предпоставките, които стоят в основа на логическия реализъм, с тези на инференциализма, с което става явна неговата несъстоятелност. Изясняването на несъстоятелността на инференциализма, служи като аргумент в полза на реалисткото схващане на логическите константи, което се защитава в трета глава.

Трета глава

Третата глава дава отговор на въпроса, каква е природата на логическите константи. Също така, в нея се аргументира тезата, че липсата на този отговор стои в основата на проблемите за логическата изводимост, за истинността на пропозициите и за логическата им форма. В заключителните страници на третата глава се извеждат следствията от реалисткото разбиране на логическите константи за споменатите три проблема. В тази последна част на главата се защитава тезата, че единствено допускането на реализъм по отношение на логическите константи е достатъчно условие за успешно експлициране на логическата форма на пропозициите.

Въвеждащата част към третата глава изяснява същността на отрицанието и води до извода, че отрицанието е част от структурата на света, в качеството си на съставна част на негативния факт. От това следва, че светът включва негативни факти, които обосновават неистинността на позитивните пропозиции и истинността на негативните пропозиции. След като отрицанието не е заложено в природата на атомарната пропозиция, а е съставна част на негативния факт, който обосновава истинността на негативната пропозиция, то атомарните пропозиции не са биполярни по природа. Следователно молекулярните пропозиции не са продукт на истинно-функционални връзки. От това следва, че съществуват комплексни факти, които обосновават

истинността на молекулярните пропозиции. Комплексните факти, които са самата структура на света, включват като съставни части конюнкцията, дизюнкцията и всички останали константи. В такъв случай е релевантно да се твърди, че отрицанието е „по-фундаментална“ константа от останалите, с което се има предвид, че тя е структуроопределяща константа. Ако отрицанието не е част от структурата на света, можем да заключим, че и конюнкцията и дизюнкцията не са част от неговата структура. Изясняването на въпроса за структурата на света, и дали тази структура включва логическите константи, е същностно важно за логиката. От неговото изясняване зависи отговорът на въпроса за характера на логическите пропозиции, и изобщо, отговорът на въпроса за природата на логиката. Ако поддържаме, че структурата на света са елементарните позитивни факти, с които кореспондират атомарните пропозиции, то молекулярните пропозиции са продукт на истинно-функционално връзки, а тяхната истинност е истинно-функционална. Априорният характер на истинно-функционалните пропозиции не може да бъде оспорен, от което следва, че те са всеобщи и необходими. Тъй като структурата на света изразяват комплексните факти, а логическите константи са съставни части на тази структура, то молекулярните пропозиции, които са във връзка на кореспонденция с тях, не са продукт на истинно-функционална връзка. Тяхната истинност е обоснована от значението на константата, която свързва двете елементарни пропозиции. От това допускане трябва да следва, че истинността на молекулярните пропозиции не е априори, тъй като ние можем да имаме „логически опит“ на запознанство с константите. Ако разгледаме следните два примера за конюнктивна и дизюнктивна молекулярна пропозиция, „ $p \wedge q$ “ и „ $p \vee q$ “, то ще забележим, че двете пропозиции казват различни неща за действителността, по силата на значенията на константите, които кореспондират с две независими една от друга същности, които са съставни части на двата комплексни факта. Нашето знание за истинността на двете молекулярни пропозиции е априори, от което произтича тяхната всеобщност и необходимост. Априорността на това знание може да бъде изяснена чрез следните правила, които не са конвенционални, но са обусловени от значенията на логическите константи: единственият случай, в който конюнкцията е истинна, е когато двете елементарни пропозиции са истинни, във всички останали случаи конюнкцията е неистинна. Единственият случай, в който дизюнкцията е истинна е, когато двете елементарни пропозиции са неистинни, във всички останали случаи дизюнкцията е истинна. От казаното във въвеждащата част на главата се изяснява това, че логическите константи са независими една от друга същности, които притежават значения. Поради

това, значението на дадена логическа константа не се определя от правилата на употребата ѝ при извод, а тъкмо обратно, валидността на извода бива определена от значението на ползваната константа. Логическите константи не могат да бъдат дефинирани по отношение на правилата на извод, а напротив - правилата за извод могат да бъдат обяснени по отношение на реалистко разбиране на логическите константи. Въпреки че инференциалната теория поддържа противоположен възглед на реалисткия, то е необходимо да се каже, че реалисткото разбиране на логическите константи само пояснява аналитичната валидност на извода, но не влиза в конфликт с разбирането на извода като аналитично валиден. И въпросът за истинността на пропозициите, и този за логическата изводимост, са свързани с въпроса за логическата форма. Запознанството с отношенията и с логическите константи, които са независими една от друга същности, стои в основа на възможността за експлицирането на формата на пропозициите и на извършването на определени операции с тях. Чрез експлициране на чистата форма на пропозициите се експлицират и заложените в тях изводни възможности, които са определени или от отношенията, или от логическите константи. В такъв случай, може да се каже, че единствено допускането на реализъм по отношение на логическите константи е достатъчно условие за успешно експлициране на логическата форма.

Приложените методи в настоящата работа са: философско-историческа реконструкция, концептуален, формално-логически и декомпозиционен анализ.

Приноси

- Експлицира връзката между проблема за логическите константи и проблемите за логическата изводимост, за истинността на пропозициите и за логическата им форма;
- Аргументира тезата, че логическите константи са независими от съзнанието и езика, в случай, че последният се разглежда от конвенционалистка перспектива;
- Показва, че голяма част от изказванията, които включва всекидневният език, притежават значения, които са независими от намеренията на субекта, а заедно с това и условия за истинност;
- Дава отговор на въпроса „Каква е природата на логическите константи?“;
- Изяснява, от гледна точка на онтологическия реализъм, проблемите за логическата изводимост, за истинността на пропозициите и за логическата им форма;
- Аргументира тезата, че единствено допускането на реализъм по отношение на логическите константи е достатъчно условие за успешно експлициране на логическата форма.

Публикации

- Статии

Желязкова, Д. 2018. *За природата на отношението: Ръселовият реализъм и възможността за експликация на логическата форма.* В: сп. „Философия Аз Буки“, бр. 3/2018; ISSN 0861 – 6302.

Желязкова, Д. 2018. *Онтологическите мотивации на теорията за обозначаването: преди и след Куайн.* В: сп. „Философски алтернативи“, бр. 6/2018; ISSN 0861-7899.

Желязкова, Д. 2018. *За разграничението между формална и материална импликация.* В: ел. сп. NotaBene, бр. 41/2018; ISSN 1313-7859.

Желязкова, Д. 2018. *“Universalialia ante res“ vs. “Universalialia in rebus” – Как съвременната аналитична метафизика решава проблема за универсалиите?* В: ел. сп. Кайрос, 3/2018; ПУ; ISSN 2534-8442.

Zhelyazkova, D. 2019. *Logical Atomism: A Hundred Years Later. (A Review of The Philosophy of Logical Atomism, 2018, by Nikolay Milkov).* In: Balkan Journal of Philosophy, Vol. 11.2, 2019; ISSN 1313-888X.

Желязкова, Д. 2019. *Витгенщайновият антиплатонизъм. Бил ли е Витгенщайн реалист?* В: сп. „Философски алтернативи“, бр.5/2019; ISSN 0861-7899.

Желязкова, Д. 2019. *Метафизическият субект като субект на границата. (Защо солипсизмът не съвпада с чистия реализъм?).* В: ел.сп. Liternet, № 1 (230), 2019; ISSN 1312-2282.

Желязкова, Д. 2019. *Теорията за запознанството и проблемът за логическата форма.* В: ел. сп. Кайрос, 4/2019; ПУ; ISSN 2534-8442.

Zhelyazkova, D. 2020. *What is a logical constant?* In: Al-Mukhatabat Journal, 34/2020, Tunisie; ISSN 1737-6432.

Желязкова, Д. 2020. *За природата на логическите константи.* В: ел. сп. NotaBene, бр. 49/2020; ISSN 1313-7859.

Zhelyazkova, D. 2020. *The semantic ontology in Wittgenstein's philosophy.* In: 130 years Ludwig Wittgenstein: 1889-2019. (Edited by Kamen Lozev and Marina Bakalova); Publisher: Center for Open Access in Science, Belgrade, SERBIA. ISBN:978-86-81294-04-8.

Желязкова, Д. 2021. *Логическият реализъм и онтологическият статут на логическите обекти.* В: сп. „Философски алтернативи”, бр.3/2021; ISSN 0861-7899.

Желязкова, Д. 2021. *Импликация и импликатура (в каква степен значението на изречението определя това, което казваме?)* В: Сборник: „Докторантски четения 2020“, бр.4; УИ, СУ; ISSN 2603–3453.

- **Преводи**

Деница Желязкова. 2018. “Превод на *Въведението* и коментар на книгата *Епистемология: Въведение в теорията на познанието*“ на Никалъс Решър, 2003. Оригинално заглавие: Rescher, N. 2003. *Epistemology: An Introduction to the Theory of Knowledge.* State University of New York. В: ел. сп. NotaBene бр. 41/2018; ISSN 1313-7859.

Деница Желязкова. 2018. Превод: „Проблемите на философията“ (гл.1. Явление и реалност), Бърtrand Ръсел, 1912. Оригинално заглавие: Russell, B. 1959. *The Problems of Philosophy* (1912). Home University Library, Oxford University Press paperback. В: ел.сп. Linternet, № 9 (226), 2018; ISSN 1312-2282.

Деница Желязкова, Анна Бешкова. 2021. Превод: „Философията на логическия атомизъм“ (гл.6. Описания и непълни символи), Бърtrand Ръсел, 1918. Оригинално заглавие: Russell, B. 1985. *The Philosophy of Logical Atomism* (1918), London and New York. В: „Философия на езика“, съст. Анна Бешкова, Мария Стойчева; изд. СУ „Св. Кл. Охридски“ С. ISBN: 978-954-07-5139-9.

Участия в конференции

28.04.2018г. - Участие в конференция на тема: “Философията и емпиричните науки” - в чест на 110 години от рождението на Уилард ван Орман Куайн, организирана от катедра „Философия“, СУ. Тема на доклада: Теорията за обозначаването - преди и след Куайн.

28.09.2018г. - Участие в кръгла маса в чест на 170 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ГОТЛОБ ФРЕГЕ (1848 – 1925) И 100 ГОДИНИ ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА ЛОГИКО-ФИЛОСОФСКИ ТРАКТАТ. Организатор ИИОЗ-БАН.

26-27.10.2018г. - Участие в конференция “Всекидневието среща теорията“, организирана от катедра “Философия“, ПУ. Тема на доклада: „Universalia ante res“ vs. “Universalia in rebus” – Как съвременната аналитична метафизика решава проблема за универсалиите?

15.11.2018г. - Участие в НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ „70 ГОДИНИ АКАДЕМИЧНА ФИЛОСОФИЯ В БЪЛГАРИЯ“, организирана от БАН. Тема на доклада: Какво са логическите константи? (Поглед от реалистка гледна точка).

28-29. 01.2019г. - Участие в конференция на тема: The Philosophy of Logical Atomism 1918-2018. Complutense University of Madrid-King’s College London. in Madrid, Spain // Research Project: The Elimination Approach to Categories: Questions in Ontology, Language Philosophy and Philosophy of Science (2016-T1 / HUM-1263).// Topic: About the nature of the logical constants: How to analyze the propositions of the philosophical logic?

20.02.2019г. - Участие в докторантска конференция "Млади изследователи" II. В рамките на Докторантски център на СУ "Св. Климент Охридски“. Тема на доклада: За природата на логическите константи.

11.03.2019г. - Представяне на доклад пред Bulgarian Society for Analytic Philosophy. Тема на доклада: Логическият реализъм и онтологическият статут на логическите обекти.

21.06.2019г. - Участие в конференция на тема: „Априорните синтези: неklasическо проблематизиране”, организирана от сектор „Философска логика” към ИКСИ. Тема на доклада: Теорията за запознанството в Ръселовата философия и възможността за експликация на логическата форма.

23-26.09.2020г. - Участие в „Докторантски четения 2020“, СУ, Философски факултет. Тема на доклада: Импликация и импликатура (в каква степен значението на изречението определя това, което казваме?).

Библиография¹

1. Аспарухов, В. 2007. *За философската логика в „Що е логика?“ (1912)*. В: *Философия*, 3.
2. Аспарухов, В. 2018. *Ръсел: философската логика и проблемът за логическата форма*. Булгед. София.
3. Бешкова, А. 2010. *Обратът към реализма и началото на аналитичната философия*. В: сп. *Критика и Хуманизъм (Аналитичната Философия)*, кн. 31, бр. 1/2010.
4. Бешкова, А. 2014. *Ръселовата версия на логическия атомизъм*. В: *Философията в следпостмодерна ситуация – приложения и перспективи*, УИ „Св. Св. Кирил и Методий“.
5. Вацов, Д. 2015. *Постаналитичната философия. Философия на обикновения език и неопрагматизъм*. *Език и публичност*. кн.3, бр.2/2015; НБУ, София.
6. Витгенщайн, Л. 1988. *Логико-философски трактат*. (1921). В: Витгенщайн, Л. *Избрани съчинения*. Наука и изкуство, София.
7. Витгенщайн, Л. 1988а. *Философски изследвания*. (1953). В: Витгенщайн, Л. *Избрани съчинения*. Наука и изкуство, София.
8. Дейвидсън, Д. 2008. *Истина и значение*. (1966). В: Бешкова, А., Полименов, Т., Моллов, Б., Латинов, Е. (съст. и прев.) *Философия на логиката*. Късна аналитична философия, София, Изток-Запад.
9. Деянов, Д. 1997. *Философската логика в един епистемологически ръкопис*. В: *Ръсел, Б. Теория на познанието, Критика и хуманизъм*, София.
10. Деянов, Д. 2001. *Увод в логиката и методологията на хуманитарните науки (хуманитаристиката след смъртта на човека)*. Пловдив: УИ „П. Хилендарски“.
11. Деянов, Д. 2015. *Предговорите на Трактата – да се разомагьоса Витгенщайн*. В: Бешкова, А., Полименов, Т., Латинов, Е. (съст.). *Логическата традиция (В чест на проф. Витан Стефанов)*, София, УИ „Св. Климент Охридски“.
12. Елчинов, Д. 2018. *Истината е кореспонденция с реалността*. *Език и публичност*. кн.7, бр.2/2018; НБУ, София.
13. Иванов, Д. 2012. *Основни методи в съвременната философия*. *Философия*, том. XXI; кн. 3/2012.

¹ Библиографията се състои от 147 заглавия на български, английски, немски и руски език.

14. Иванов, Д. 2016. *Теории за истината*. УИ „Св. Климент Охридски“. София.
15. Кант, И. 2013. *Критика на чистия разум*. (1781). АИ-Проф. Марин-Дринов С.
16. Карагеоргиева, А. 2008. *Философия на съзнанието*. изд. ИК "Библиотека 48". София.
17. Карнап, Р. 2008. *Преодоляване на метафизиката чрез логически анализ на езика*. (1931). В: Бешкова, А., Полименов, Т., Моллов, Б., Латинев, Е. (съст. и прев.) *Философия на логиката. Късна аналитична философия*. София: Изток-Запад.
18. Люцканов, Р. 2008. *Бележки към понятието за логическа форма*. В: Табаков, М. и др. (съст.). *Логика и социум (Проблеми на логиката, кн. 8)*. София: "Св. Иван Рилски".
19. Люцканов, Р. 2013. *Лицата на Протей. Увод в концептуалната математика*. Изток-Запад. С.
20. Люцканов, Р. 2017. *Реализмите на Пътнам*. *Философски алтернативи*, бр.1/2017. ИИОЗ-БАН. София.
21. Минева, М. 2015. *Витгенщайн и проблематизирането на философията. Граници и перспективи*. Дис. София. 2015.
22. Мур, Дж. 2003. *Природата на съждението*. (1899). В: Бешкова, А., Полименов, Т., Моллов, Б., Латинев, Е. (съст. и прев.) *Философия на логиката. Ранна аналитична философия*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София.
23. Остин, Дж. 1996. *Как с думи се вършат неща?* (1962). ИК Критика и хуманизъм. София.
24. Остин, Дж. 2006. *Три способа пролить чернила*. (Философские работы). (1955). Издателство: СПб, Алетейя.
25. Остин, Дж. 2018. *Истина*. (1950). *Език и публичност*. кн.7, бр.2/2018; НБУ, София.
26. Петков, Т. 2008. *Истинност и утвърденост в "Принципи на математиката"*. В: сп. *Философия*, бр. 3-4.
27. Полименов, Т. 2018. *Фреге за утвърждаването*. В: ел. сп. *Notabene*; бр. 41/2018.
28. Пътнам, Х. 2008. *Значение и референция*. (1973). В: Бешкова, А., Полименов, Т., Моллов, Б., Латинев, Е. (съст. и прев.) *Философия на логиката. Късна аналитична философия*, София, Изток-Запад.
29. Ръсел, Б. 1997. *Теория на познанието*. (1913). *Критика и хуманизъм*, София.

30. Ръсел, Б. 2003. *За обозначаването*. (1905). В: Бешкова, А., Полименов, Т., Моллов, Б., Латинов, Е. (съст. и прев.) *Философия на логиката*. Ранна аналитична философия. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София.
31. Стросън, П. 2008. *За реферирането*. (1950). В: Бешкова, А., Полименов, Т., Моллов, Б., Латинов, Е. (съст. и прев.) *Философия на логиката*. Късна аналитична философия, София, Изток-Запад.
32. Тарски, А. 1992. *Семантичката концепция за истината*. (1944). В: Сивилов, Л. (съст.). *Теории за истината, първа част*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София.
33. Фреге, Г. 2001. *Мисълта. Едно логическо изследване*. (1918). В: „Логически изследвания“, КНОРА. С.
34. Шифър, С. 2021. *Базирана на интенции семантика*. (1982). В: Бешкова, А., Стойчева, М. (съст.). *Философия на езика*. Първо издание. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София.
35. Alexander, S. 1920. *Space, Time, and Deity*. The Gifford lectures at Glasgow, 1916-1918. London: Macmillan.
36. Anscombe, G.E.M. 1971. *An Introduction to Wittgenstein's Tractatus*. (1959). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
37. Armstrong, D. 1997. *A World of States of Affairs*. Cambridge: Cambridge University Press.
38. Armstrong, D. 2004. *Truth and Truthmaking*. Cambridge: Cambridge University Press.
39. Armstrong, D. 2004a. *How do Universals Stand to Particulars?*, Oxford Studies in Metaphysics 1.
40. Armstrong, D. 2006. *Particulars Have Their Properties of Necessity*. In: P. F. Strawson & A. Chakrabarti (eds.) *Universals, Concepts, and Qualities*, Ashgate
41. Audi, P. 2012. *Grounding: Toward a Theory of the In-Virtue-Of Relation*. The Journal of Philosophy Vol. 109, No. 12.
42. Beall, J.C. and Colyvan, M. 2001. *Looking for Contradictions*. Australasian Journal of Philosophy; Vol.79 (4).
43. Beall, J.C. and Restall, G. 2006. *Logical Pluralism*. Oxford: Clarendon Press.
44. Belnap, N. D. 1962. *Tonk, plonk, and plink*. Analysis, vol. 22, 6.
45. Bolzano, B. 1929. *Wissenschaftslehre*. (1837). 2nd Edition, Leipzig: Felix Meiner.

46. Brandom, R. 1994. *Making it Explicit*. Harvard UP; Cambridge, Mass; London, England .
47. Brandom, R. 2000. *Articulating Reasons. An Introduction to Inferentialism*. Harvard UP; Cambridge, Mass; London, England .
48. Bremer, M. 2005. *An Introduction to Paraconsistent Logics*. Frankfurt: Peter Lang.
49. Burge, T. 1986. *Intellectual Norms and Foundations of Mind*. The Journal of Philosophy. Vol. 83, No. 12 (Dec., 1986).
50. Candlish, S. 2007. *The Russell/Bradley Dispute and its Significance for Twentieth - Century Philosophy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
51. Coffa, A. 1975. *Machian Logic*. Communication and Cognition. Vol. 8. Number 2-4.
52. Correia, F. 2014. *Logical Grounds*. The Review of Symbolic Logic. Volume 7, Number 1.
53. Demos, R. 1917. *A discussion of a certain type of negative proposition*. Mind, 26 (102).
54. deVries, W. 2020. *W. Sellars*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.), Доступно на: <https://plato.stanford.edu/archives/fall2020/entries/sellars/> (24.09.2021.).
55. Dummett, M. 1991. *The Logical Basis of Metaphysics*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
56. Edwards, P. 1967. *The Encyclopedia of Philosophy*. 8 Volumes. New York: Macmillan.
57. Eklund, M. 2020. *Making Sense of Logical Pluralism*. Inquiry: An Interdisciplinary Journal of Philosophy, 63 (3-4).
58. Fine, K. 2001. *The Question of Realism*. Philosophers' Imprint; Volume 1, No. 1.
59. Fine, K. 2013. *Fundamental Truth and Fundamental Terms*. Philosophy and Phenomenological Research; Volume 87, Issue3.
60. Fodor, J. 1990. *A Theory of Content and Other Essays*. MIT Press, Cambridge.
61. Frege, G. 1882/1883. *Über den Zweck der Begriffsschrift*. In: Jenaische Zeitschrift für Naturwissenschaft, 16 (Neue Folge 9).
62. Frege, G. 1959. *Die Grundlagen der Arithmetik*. (1884). trans. J.L. Austin as *The Foundations of Arithmetik* (second edition), Oxford, Basil Blackwell.
63. Frege, G. 1969. *Logik*. In: G. Frege, Nachgelassene Schriften. (1897). Eds. H. Hermes, F. Kambartel, F. Kaulbach.

64. Gibbard, A. 1981. *Two Recent Theories of Conditionals*. (1978). In: W. Harper, R. Stalnaker and G. Pearce, Ifs, Dordrecht: D. Reidel.
65. Grice, P. 1957. *Meaning*. The Philosophical Review, 66, No. 3.
66. Grice, P. 1975. *Logic and Conversation*. (William James lectures, 1966 - 1967). In: The Logic of Grammar, D. Davidson and G. Harman (eds.), Encino, California. CA: Dickenson.
67. Griffin, N. 1980. *Russell's On The Nature Of Logic (1903-1913)*. Synthese, Volume 45, Number 1.
68. Griffin, N. 1993. *Terms, Relations, Complexes*. In: Irvine & Wedeking (eds.) "Russell and Analytic Philosophy", Toronto: Toronto University Press.
69. Griffin, N. 2007. *Some remarks on Russell's early decompositional style of analysis*. In: The Analytic Turn. Ed. by Michael Beaney, Routledge.
70. Hylton, P. 1990. *Russell, Idealism, and the Emergence of Analytic Philosophy*. Oxford: Clarendon Press.
71. Janik, A. & Toulmin, S. 1973. *Wittgenstein's Vienna*. Simon and Schuster, New York.
72. Koslicki, K. 2015. *The Coarse-Grainedness of Grounding*. (Ed. Karen Bennett and Dean W. Zimmerman). Oxford Studies in Metaphysics, Volume 9.
73. Kuzma, K. 2018. *Returning to a Tension within Grice's Original Account of Nonnatural Meaning*. Organon F 25 (4).
74. LaPointe, S. 2014. *Bolzano's Logical Realism*. In: Rush, P. (ed.) The Metaphysics of Logic: Logical Realism, Logical Anti-Realism and All Things In Between. Cambridge: Cambridge University Press.
75. Leuenberger, S. 2013. *From Grounding to Supervenience?* Erkenntnis, 79 (1).
76. Lewis, D. 1983. *New Work for a Theory of Universals*. Australasian Journal of Philosophy; Volume 61, Issue 4.
77. Lorenzen, P. 1950. *Konstruktive Begründung der Mathematik*. Mathematische Zeitschrift, 53, Heft 2.
78. MacFarlane, J. 2017. *Logical constants*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (win 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), Доступно на: <https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/logical-constants/> (12.10.2021.).
79. Maddy, P. 2007. *The Second Philosophy: A Naturalistic Method*. Oxford: Oxford University Press.

80. Maddy, P. 2014. *A Second Philosophy of Logic*. In: Rush, P. (ed.) *The Metaphysics of Logic: Logical Realism, Logical Anti-Realism and All Things In Between*. Cambridge: Cambridge University Press.
81. Mares, E. D. 2004. *Semantic Dialetheism*. In: Priest, G., Beall, J.C. and Armour-Garb, B. (eds.). *The Law of Non-Contradiction*. Clarendon Press.
82. McGuinness, B. 1974. *The Grundgedanke in the Tractatus*. In: *Understanding Wittgenstein*. Royal Institute of Philosophy Lectures. Palgrave Macmillan, London.
83. McSweeney, M. 2018. *Logical Realism and the Metaphysics of Logic*. *Philosophy Compass*, Volume 14, Issue 1. Wiley Online Library.
84. McSweeney, M. 2019. *Following Logical Realism Where It Leads*. *Philosophical Studies*, 176 (1).
85. McSweeney, M. 2020. *Grounding Logically Complex Facts*. In: Michael J. Raven (ed.), *The Routledge Handbook of Metaphysical Grounding*. Routledge.
86. Molnar, G. 2000. *Truthmakers for Negative Truths*. *Australasian Journal of Philosophy* 78;1.
87. Pears, D. 1989. *Russell's 1913 Theory of Knowledge Manuscript*. In: *Rereading Russell: essays in Bertrand Russell's metaphysics and epistemology*. Ed. by C. Wade Savage and C. Antony Anderson. Volume 12. University of Minnesota Press.
88. Poggiolesi, F. 2016. *On Defining the Notion of Complete and Immediate Formal Grounding*. *Synthese* 193 (10).
89. Prawitz, D. 1973. *Towards a foundation of a general proof theory*. In: Suppes, P. (editor). *Logic, Methodology and Philosophy of Science IV*. Amsterdam: North-Holland.
90. Priest, G. 2000. *Could Everything Be True?* *Australasian Journal of Philosophy* 78 (2).
91. Priest, G. 2008. *An introduction to non-classical logic: from if to is*. (2nd ed. from 2001). Cambridge University Press.
92. Prior, A. 1960. *The Runabout Inference-Ticket*. *Analysis*; Vol.XXI, Number 2.
93. Putnam, H. 1970. *Is Semantics Possible?* In: *Languages, Belief and Metaphysics*, edited by H. Kiefer and M. Munitz. New York: SUNY Press.
94. Quine, W. V. O. 1966. *Russell's Ontological Development*. *The Journal of Philosophy*. Vol. 63, No. 21, American Philosophical Association Eastern Division Sixty-Third Annual Meeting (Nov. 10, 1966).
95. Quine, W. V.O. 1966a. *Methods of logic*. (revised edition from 1950), Printed in the United State of America.

96. Quine, W. V.O. 1980. *Grammar, Truth, and Logic*. Philosophy and Grammar, eds. S. Kanger and S. Öhman, Reidel.
97. Resnik, M. 1996. *Ought There to Be but One Logic?* In: B. Jack Copeland (ed.) *Logic and Reality: Essays on the Legacy of Arthur Prior*. Oxford: Oxford University Press.
98. Rosen, G. 2010. *Metaphysical Dependence: Grounding and Reduction*. In: B. Hale and A. Hoffman, eds., *Modality: Metaphysics, Logic, and Epistemology*. Oxford: Oxford University Press.
99. Rosenberg, J. 1972. *Russell on negative facts*. *Nous*: Vol. 6, No. 1 (Mar., 1972).
100. Rush, P. 2014. *Logical Realism*. In: Rush, P. (ed.) *The Metaphysics of Logic: Logical Realism, Logical Anti-Realism and All Things In Between*. Cambridge: Cambridge University Press.
101. Russell, B. 1898. *An Analysis of Mathematical Reasoning*. In: *McMaster. Papers* 2:18.
102. Russell, B. 1904. *Meinong's Theory of Complexes and Assumptions*. *Mind*, N.S. 13 (52).
103. Russell, B. 1906. *On the Nature of Truth*. *Proceedings of the Aristotelian Society*, Volume 7, Issue 1.
104. Russell, B. 1937. *The Principles of Mathematics*. Second edition from 1903. London: George Allen & Unwin Ltd.
105. Russell, B. 1956. *Mathematical Logic as Based on the Theory of Types*. (1908). In: *Logic and Knowledge. Essays 1901-1950*, ed. R.C. Marsh. London: Allen & Unwin.
106. Russell, B. 1956a. *Logical Atomism*. (1924). In: *Logic and Knowledge. Essays 1901-1950*, ed. R.C. Marsh. London: Allen & Unwin.
107. Russell, B. 1958. *A Critical Exposition of the Philosophy of Leibniz*. (1900). London: George Allen & Unwin Ltd.
108. Russell, B. 1968. *The Autobiography of Bertrand Russell: 1872-1914*. New York: Bantam Book.
109. Russell, B. 1986. *The Philosophy of Logical Atomism (1918) and Other Essays: 1914–1919*. (The Collected Papers of Bertrand Russell, ed. J. G. Slater. Vol. 8.). London: Allen & Unwin.
110. Russell, B. 1992. *What is logic?* (1912). In: *Logical and Philosophical Papers 1909-1913*. (The Collected Papers of Bertrand Russell, ed. John Slater. Vol.6). London: Routledge.
111. Russell, B. 1993. *Toward the "Principles of Mathematics" 1900-02*. (The Collected Papers of Bertrand Russell, ed. Gregory H. Moore. Vol.3). London: Routledge.

112. Russell, B. 1993a. *Our Knowledge of the External World. As a field for scientific method in philosophy.* (1914). London and New York: Routledge.
113. Russell, B. 1994. *On functions.* (1904). In: Foundations of Logic 1903-1905. (The Collected Papers of Bertrand Russell, ed. Alasdair Urquhart with the assistance of Albert C. Lewis. Vol.4). London: Routledge.
114. Russell, G. 2008. *One True Logic?* Journal of Philosophical Logic, 37 (6).
115. Schaffer, J. 2009. *On What Grounds What.* In: David Manley, David J. Chalmers & Ryan Wasserman (eds.), *Metametaphysics: New Essays on the Foundations of Ontology.* Oxford University Press.
116. Searle, J. R. 1969. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language.* Cambridge: Cambridge University Press.
117. Sellars, W. 1968. *Science and Metaphysics: Variations on Kantian Themes.* Routledge & Kegan Paul Ltd and The Humanities Press; New York.
118. Sellars, W. 1974. *Meaning as Functional Classification.* Synthese 27.
119. Sellars, W. 1980. *Language, Rules and Behavior.* (1950). Reprinted in: *Pure Pragmatics and Possible Worlds — The Early Essays of Wilfrid Sellars (1947-1953).* Edited and introduced by Jeffrey F. Sicha. Ridgeview Publishing Co.
120. Sellars, W. 1980a. *On Reasoning About Values.* (1978-79). *American Philosophical Quarterly* Vol. 17, No. 2.
121. Sellars, W. 1991. *Empiricism and the Philosophy of Mind.* (1956). In: *Science, Perception and Reality.* Atascadero: Ridgeview Publishing Co.
122. Shapiro, S. 2014. *Pluralism, Relativism, and Objectivity.* In: Rush, P. (ed.) *The Metaphysics of Logic: Logical Realism, Logical Anti-Realism and All Things In Between.* Cambridge: Cambridge University Press.
123. Sher, G. 2016. *Epistemic Friction: An Essay on Knowledge, Truth, and Logic.* Oxford: Oxford University Press.
124. Sider, T. 2012. *Writing the Book of the World.* Oxford: Oxford University Press.
125. Sider, T. 2013. *Replies to Dorr, Fine, and Hirsch.* *Philosophy and Phenomenological Research*; Volume 87, Issue 3.
126. Simons, P. 1992. *Philosophy and logic in Central Europe from Bolzano to Tarski.* Springer-Science+Businnes media, B.V.
127. Stalnaker, R. 1968. *A Theory of Conditionals.* In: Nicholas Rescher (ed.), *Studies in Logical Theory (American Philosophical Quarterly Monographs 2).* Oxford: Blackwell.

128. Stalnaker, R. 2005. *Conditional Propositions and Conditional Assertions*. New Work on Modality, MIT Working Papers in Linguistics (Vol. 51). Cambridge: MITWPL.
129. Strawson, P. 1952. *Introduction to Logical Theory*. London: Methuen.
130. Strawson, P. 1967. *Philosophical logic*. (Oxford Readings in Philosophy). Oxford University Press.
131. Strawson, P. 2000. 'If' and ' \supset '. (1986). In: *Entity and Identity and Other Essays*, Oxford University Press.
132. Tahko, T. 2013. *Truth-Grounding and Transitivity*. *Thought: A Journal of Philosophy*: Volume 2; Issue number 4.
133. Tahko, T. 2021. *A Survey of Logical Realism*. *Synthese* 198 (5).
134. Tarski, A. 1935. *Der wahrheitsbegriff in den formalisierten sprachen*. (1933). *Studia Philosophica. Commentarii Societatis Philosophicae Polonorum*; 1.
135. Tarski, A. 1986. *What Are Logical Notions?* (1966). Edited (with an introduction) by John Corcoran, *History and Philosophy of Logic*; Volume 7, Issue 2.
136. Tarski, A. 2002. *On the concept of following logically*. (1936). *History and Philosophy of Logic*; Volume 23, Issue 3.
137. van Hulst, C. 2018. *Minimal realism about ordinary objects*. Victoria University of Wellington, 2018.
138. Wagner, S. 1981. *Tonk*. *Notre Dame Journal of Formal Logic* Volume 22, Number 4.
139. Whitehead, A.; Russell, B. 1957. *Principia mathematica*. (1910-1913). Vol.1. Cambridge: Cambridge University Press.
140. Wilson, J. 2014. *No Work for a Theory of Grounding*. *Inquiry*: Volume 57; Issue 5-6.
141. Wittgenstein, L. 1961. *Notes on Logic (1913)*. In: *Notebooks (1914-1916)*, ed. G. E. M. Anscombe and G. H. von Wright, Oxford: Blackwell.
142. Wittgenstein, L. 1961a. *Notebooks (1914-1916)*, ed. G. E. M. Anscombe and G. H. von Wright, Oxford: Blackwell.
143. Wittgenstein, L. 1973. *Letters to C. K. Ogden (1921-1922)*; with Comments on the English Translation of the *Tractatus Logico-Philosophicus* by Ludwig Wittgenstein; F. P. Ramsey; G. H. von Wright. Basil Blackwell, Oxford.
144. Wittgenstein, L. 1980. *Briefe: Briefwechsel mit B. Russell, G. E. Moore, J. M. Keynes, F. P. Ramsey, W. Eccles, P. Engelmann und L. von Ficker*. (1912). Suhrkamp, Frankfurt am Main. B.F. Mc Guinness.
145. Wittgenstein, L. 1989. *Logisch-philosophische Abhandlung. / Tractatus logico-philosophicus*. (1921). Kritische Edition, hg. v. B. McGuinness/J. Schulte, Frankfurt/M.

146. Wittgenstein, L. 2005. *The Big Typescript: TS 213*. (1933). German English Scholars' Edition. C. Grant Luckhardt, Maximilian E. Aue (Translator). Wiley-Blackwell.
147. Zangwill, N. 2015. *Logic as metaphysics*. In: *The Journal of Philosophy*. Volume 112, Issue 10.